

TEŞBİHİN TÜRLERİ

Dr. Eyup AKŞİT

- ۱- بَلِيغٌ: وهو ما حُذِفَتْ فِيهِ الْأَدَاةُ وَوَجْهُ الشَّبْهِ.
- ۲- مُرْسَلٌ: وهو ما ذُكِرَتْ فِيهِ الْأَدَاةُ.
- ۳- مُؤَكَّدٌ: وهو ما حُذِفَتْ مِنْهُ الْأَدَاةُ.
- ۴- مُجْمَلٌ: وهو ما حُذِفَ مِنْهُ وَجْهُ الشَّبْهِ.
- ۵- مُفَصَّلٌ: وهو ما ذُكِرَ فِيهِ وَجْهُ الشَّبْهِ.

Daha önceki dersimizde teşbih ve rukünlarını işledik. ([Görmek için lütfen tıklayınız!](#))

Teşbih, teşbih edatı veya vech şebah(benzetme yönü)in zikredilip zikredilmemesine göre çeşitli şekillerde adlandırılır:

- 1- **BELİĞ TEŞBİH:** *Teşbih edatı* ve *vech şebah(benzetme yönü)*in hazfedildiği teşbih türüdür.

هُوَ بَحْرٌ

O denizdir. Müşebbeh (hüve), Müşebbeh bih (bahr) zikredilmiş olup teşbih edatı ve vech şebah(benzetme yönü) hazfedildiğinden bu tür teşbihe belîğ teşbih denir.

وقال المتنبي وقد اعتزمت سيف الدولة سفراً :
أين أزمعت أي هذا الهمام؟ نحن نبت الربا وأنت الغمام

وقال المرقش :
النشر مسك والوجوه دنا نير وأطراف الأكف عنم

2- MÜRSEL TEŞBİH: **Teşbih edatı**nın zikredildiği teşbih türüdür.

«هُوَ كَالْبَحْرِ فِي الْجُودِ»

O cömertlikte deniz gibidir. Teşbih edatı (ke) zikredildiğinden bu tür teşbihe mürsel teşbih denir

(١) أَنَا كَالْمَاءِ إِنْ رَضِيتُ صَفَاءً وَإِذَا مَا سَخِطْتُ كُنْتُ لَهِيْبًا
(٢) سِرْنَا فِي لَيْلٍ بَهِيمٍ ^(١) كَأَنَّهُ الْبَحْرُ ظَلَامًا وَإِرْهَابًا .

3- MÜEKKED TEŞBİH: **Teşbih edatı**nın hazfedildiği teşbih türüdür.

«هُوَ بَحْرٌ فِي الْجُودِ».

O cömertlikte denizdir. Teşbih edatı hazfedildiğinden bu tür teşbihe müekked teşbih denir

1 الجَوَادُ فِي السَّرْعَةِ بَرَقَ نَخَاطِفٌ .

2 أَنْتَ نَجْمٌ فِي رِفْعَةٍ وَضِيَاءٍ تَجْتَلِيكَ الْعَيْونُ شَرْقًا وَغَرْبًا

4- MUCMEL TEŞBİH: *Vech şebah(benzetme yönü)*in hazfedildiği teşbih türüdür.

«هُوَ كَالْبَحْرِ»

O deniz gibidir. *vech şebah(benzetme yönü)*in hazfedildiği için **Mücmel teşbih**tir. Aynı zamanda **teşbih edatı(ke)** zikredildiği için **Mürsel** bir teşbihtir. Yani herhangi bir teşbih örneğimizde olduğu gibi iki farklı türde olabilir.

وقال ابن المعتز :

وَكأنَّ الشَّمْسَ المُنِيرَةَ دِي نارُجَلَّتْهُ حَدَائِدُ الضَّرَابِ

5- MUFASSAL TEŞBİH: Vech şebeh(benzetme yönü)in zikredildiği teşbih türüdür.

«هُوَ بَحْرٌ فِي الْجُودِ»

O cömertlikte denizdir. Vech şebeh(benzetme yönü) zikredildiği için Mufassal teşbihtir. Aynı zamanda teşbih edatı hazfedildiği için Mükked bir teşbihtir. Yani herhangi bir teşbih örneğimizde olduğu gibi iki farklı türde olabilir.

الْجَوَادُ فِي السَّرْعَةِ بَرَقَ خَاطِفٌ .

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER:

زرنا حديقةً كأنها الفردوس في الجمال 1

*Bir bahçeyi ziyaret ettik sanki o **güzellikte** Firdevs cenneti gibi./ **Güzellikte** firdevs cenneti gibi bir bahçeyi ziyaret ettik.*

Örneğimizde **teşbih edatı (keenne)** zikredildiği için teşbih, Mürsel bir teşbihtir. Aynı zamanda **Vech şebeh(benzetme yönü)** zikredildiği için Mufassal bir teşbihtir.

Teşbihin Türü	Vech Şebeh	Teşbih Edatı	Müşebbeh bih	Müşebbeh
Mürsel Mufassal	في الجمال	كأن	الفردوس	ها (حديقة)

العالمُ سراجُ أمته في الهداية وتبديد الظلام 2

Karanlığı bertaraf etme ve doğru yolu göstermede alim, ümmetinin kandilidir.

Örneğimizde teşbih edatı hazfedildiği için teşbih, Mükked bir teşbihtir. Ama **Vech şebeh(benzetme yönü)** zikredildiği için Mufassal bir teşbihtir

Teşbihin Türü	Vech Şebeh	Teşbih Edatı	Müşebbeh bih	Müşebbeh
Mükked Mufassal	في الهداية وتبديد الظلام	---	سراج	العالم

ALİŞTIRMALAR

Siz de yukarıdaki örneklerde olduğu gibi aşağıdaki beyit ve cümlelerde teşbih türlerini tespit ediniz?

1 1 إِنَّمَا الدُّنْيَا كَبَيْتٍ نَسَجُهُ مِنْ عَنكَبُوثٍ

2 2 اشتریت ثوباً أحمر كالورد

3 3 فالأرض ياقوتة والجولؤلؤة

4 4 العمر والإنسان والدنيا هم كالظل في الإقبال والإدبار

5 5 كم نعمة مرت بنا وكأنها فرس يهرول أو نسيم سار

6 6 إنما النفس كالزُّجاجة والعدم سراج وحكمة الله زيت
فإذا أشرقَتْ فإنك حيٌّ وإذا أظلمت فإنك ميتٌ

7 7 كالسيف في إخذامِهِ والغَيْثِ في إرْهَامِهِ والليثِ في إقدامِهِ